

Ляшенко Ружена Вікторівна
Дисертант зі спеціальності 073 – менеджмент
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
Житомирський Національний Агроєкологічний Університет

ПРОБЛЕМАТИКА РОЗВИТКУ СИСТЕМНОГО АГРОМЕНЕДЖМЕНТУ УКРАЇНИ

Сьогодні перед Україною існує чимало викликів щодо формування найкращих інституційно-економічних передумов для забезпечення ефективного розвитку сільського господарства. Останнім часом, Україна здійснює поступову адаптацію власного нормативно-правового забезпечення до законодавчої бази ЄС і проводить реформи в інститутах державного управління з урахуванням загальноєвропейських принципів, правил і норми. Протягом останнього десятиліття, на державному рівні популяризується та стимулюється розвиток приватних селянських господарств, в т.ч. фермерства. Однак, такі політичні рішення не суттєво позначаються на результатах роботи галузі.

Зокрема, останніми роками у загальній кількості суб'єктів в Україні питома вага суб'єктів господарювання в аграрній сфері складає майже 4%, водночас найбільша частка серед них припадає на фермерські господарства, однак загальна динаміка є спадаючою.

Зокрема, за останні 5 років в Україні значно зменшилася кількість підприємств у галузі сільського господарства, а саме на 3488 одиниць.

Найбільш вагоме значення мала ліквідація господарських товариств, в т.ч. колективної форми власності (КСП), їх кількість зменшилася на 1278 одиниць, а також приватних підприємств, кількість яких зменшилася на 880 одиниць.

Формування та імплементація системного менеджменту в діяльність сучасних підприємств агробізнесу обумовлена можливістю врахування як впливів зовнішнього середовища, так і внутрішніх факторів. Саме тому під час формування механізму системного менеджменту на кожному окремому підприємстві необхідно мати можливість спрогнозувати хоча б загальні вектори розвитку державної та регіональної політики в АПК.

Останнім часом в нашій країні серед найбільших проблем, пов'язаних із формуванням системного менеджменту в агробізнесі були визначені наступні:

1. Передусім це люди, корпоративна культура, мотиваційний та стимулюючий аспекти; від цього і відсутність впливу на повний ланцюжок створення вартості (інфраструктура, управління трудовими ресурсами, технологічні розробки, матеріально-технічне забезпечення);

2. Гостра потреба в державному захисті від фінансових потрясінь, що обумовлено специфікою самого агробізнесу, адже сільськогосподарське виробництво в великій мірі залежить від факторів, що відрізняються високим рівнем непередбачуваності, які складно піддаються управлінню. Окрім цього зі значними збоями працює програма компенсації аграріям вартості придбання сільгосптехніки, чимало питань до механізму розподілу дотацій і відшкодування ПДВ.

3. Виникнення «прірви», коли середні і дрібні виробники будуть відставати, а великі – розвиватися швидше. Це пов'язане із тим, що дрібні і середні виробники в силу своєї непрозорої / напівпрозорої діяльності (несплата податків, зарплати в конвертах, більшість операцій готівкою, відсутність стратегії і т. д.), не можуть залучити якісні кадри на роботу. Відповідно, вони істотно відстають в плані впровадження агротехнологій, оскільки у них для цього немає якісного персоналу.

З огляду на закладене в новий бюджет скорочення обсягів державної підтримки, в 2019 році не слід очікувати значного підвищення інвестиційної активності в сільському господарстві. А це зумовить негативний вплив на приріст валового внутрішнього продукту, оскільки між показниками капітальних інвестицій на 1 га сільгоспугідь і валового регіонального продукту існує взаємозв'язок - коефіцієнт регресії становить 0,6 [6].

Крім цього, прогнозується загострення конкуренції на міжнародних ринках сільськогосподарської продукції. В найближчі 5-10 років світовий обсяг виробництва аграрної продукції прогнозовано збільшиться, зокрема, що експортується з України, переважно зерна на 355-365 млн. т та олійних культур – на 100-105 млн. т [7]. Через це, вітчизняним підприємствам, які здійснюють експортну діяльність буде не так просто утримуватися на іноземних ринках.

Для забезпечення реалізації найсприятливішого (оптимістичного) сценарію розвитку аграрного сектору економіки необхідне переосмислення як стану галузі та її зовнішнього середовища, так і обґрунтування оптимальних варіантів і перспектив формування інституційного середовища сільського

господарства з усіх можливих у майбутньому. У цьому плані Національна академія аграрних наук України підготувала проект Стратегії розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні на період до 2025 року [10]. У ньому визначається ряд основних стратегічних напрямів розвитку сектору сільського господарства, серед яких варто виділити вдосконалення внутрішніх відносин між учасниками сільськогосподарської діяльності, організація та забезпечення техніко-технологічних умов для успішного ведення господарства, диференціація інфраструктури ринку агропродовольства, налагодження цінового механізму, забезпечення фінансово-кредитної бази для підтримки агробізнесу, інформатизація господарської діяльності підприємств, впровадження інноваційних рішень з метою розвитку сільського господарства. Системний менеджмент має стати підґрунтям для модернізації аграрної галузі загалом та господарської діяльності окремих підприємств, базуючись на засадах принципів та цінностей Європейського Союзу.

Реформування потребує система управління аграрним виробництвом і сільськими територіями в умовах децентралізації владних повноважень, розвитку місцевого самоврядування на селі, міжгосподарського та громадського самоуправління в галузі. Необхідно за стандартами ЄС змінити принципи діяльності системи стратегічного управління комплексним розвитком, функції та організаційну структуру органів державного та громадського управління; змінити інститути рентних та орендних відносин; розвивати інститут підприємництва, саморегулювання та самоуправління в аграрному секторі економіки. Зрештою, значний ступінь невизначеності є бар'єром для укладання довгострокових договорів учасниками інституційного середовища та песимістичний лишає їх інвестиційної зацікавленості [1].

Так, зміна від стимулюючого до фіскального спрямування податкової системи і посилення уваги органів контролю у роботу суб'єктів господарювання доволі негативно впливають на економічний розвиток держави, що виражається гальмуванням капіталовкладень у галузь сільського господарства і стримує активізацію підприємств до застосування заходів, спрямованих на посилення розвитку власної діяльності, що, своєю чергою, зумовлює скорочення обсягів виробництва продукції. Тому, задля втілення в реальність оптимістичного прогнозу оптимістичного прогнозу галузь сільського господарства варто дослідити стан даної сфери загалом та оптимально сформулювати інституційне середовище в подальшому.

Відповідно до результатів проведеного дослідження можна стверджувати, що варто зосередити більше уваги на розвиток АПК, адже вплив негативних наслідків фінансово-економічних явищ, загострення військових дій, а також погіршення життєвого рівня населення в поєднанні із намаганням змінити державну аграрну політику зумовлюють невизначеність у розвитку сільського господарства при існуючих інституційних змінах. Без термінового втручання держави неможливо поліпшити ситуацію і збільшити обсяги виробництва. Через це, вирішення проблематики ефективного розвитку АПК при існуючих інституційних змінах є доволі важливим для нашої держави.

Література:

1. Анисенко О. В., Вакар К. В. Розвиток аграрного сектора економіки України в умовах інституційних змін // Агросвіт. – 2018. – №. 9. – С. 27-32.
2. Купалова Г. І. Теорія економічного аналізу [Текст]: навч. посібник/ Г. І. Купалова. – К: Знання, 2008. – 639 с.
3. Мазуренко В. П. Сучасна концепція корпоративної соціальної відповідальності у міжнародному бізнесі / В. П. Мазуренко, О. Ю. Засенко. // Ефективна економіка. – 2012. – № 6. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2012_6_17
4. Мних Є. В. Економічний аналіз [Текст]: підручник/ Є. В. Мних.-2-е вид., перероб. і доп. – К., 2005. – 472 с.
5. Октаева Е. В. Математические модели и методы оценки рисков // Молодой ученый. – 2016. – №15. – С. 310-313.
6. Прогноз: Інвестиції в АПК сповільняться в 2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://agravery.com/uk/posts/show/prognoz-investicii-v-apk-spovilnatsa-v-2019>.
7. Пугачов М.І. Аграрний сектор економіки України в умовах інституційних змін / М.І. Пугачов // Економіка АПК. – 2017. – № 5. – С. 12-18.
8. Секерин В.Д. Современные механизмы стратегического управления корпоративными структурами / В.Д. Секерин, М.Н. Дудин, Н.В. Лясников // Изв. МГТУ «МАМИ». – 2014. – №3, ч.5. – С. 62-67.
9. Сільське господарство України. Статистичний збірник. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/kat_u/publ7_u.htm.
10. Стратегія розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні на період до 2025 року / [за ред. академіків НААН Я.М.Еадзала, М.І.Башенка, В.М.Жука, Ю.О.Лупенка]. – К.: Аграр. наука, 2016. – 216 с.